

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

אחרי חגיגות הפסח, המסתיימות בשמחה גדולה, מבסס חזקיהו את שלטונו ואת קיום מצוות ה' בעם. בפרק **לא** מתואר תהליך הסדרת העבודה במקדש, וחזוק הכוהנים והלוויים על ידי אכיפת גביית המעשרות ומתנות הכהונה. למרות צדיקותו של חזקיהו הוא מותקף על ידי סנחריב מלך אשור, מסע סנחריב מתואר במלכים, בישיעהו ובדברי הימים. בכל אחד מהמקורות דגשים אחרים בהבנת אירוע מכונן זה - ההצלה הניסית של ירושלים מחד, וחורבן של ערי יהודה מאידך.

1.

לפרק **לא** אין מקבילה בספר מלכים ויש בו תיאור ייחודי של גביית מעשרות, הפיקוח עליהם, אחסנתם וחלוקתם. **א.** קראו פסוקים ד'-י"ט ועמדו על השלבים השונים של התהליך: מה כללו התרומות, באיזו עונת שנה הן התקיימו, היכן אחסנו את המזון הרב. שימו לב לאופן החלוקה, ולהדגשה על הנאמנות והשוויון, ועמדו על הקבוצות השונות בתוך הכהונה והלווייה.

ב. עיינו בפס' ד', מה תפקידם של הכוהנים והלוויים לפי פסוק זה? השוו דברים **יז** פס' י"ה; מלאכי **ב** פס' א'-ז'. **ג.** הבנת חשיבות מפעלו של חזקיהו מתחזקת למקרא התיאור בנחמיה **יג** פס' י'-י"א. האם תוכלו לראות קשר בין הפרקים? (היזכרו בעובדה שספר דברי הימים נכתב בתקופה הפרסית)

2.

מסע סנחריב על יהודה בשנת 701 לפנה"ס הוא אחד האירועים המכוננים בתולדות ממלכת יהודה. ערכו השוואה בין המסופר בפרק **לב** למסופר במל"ב פרק **יח** פס' י"ג-ל"ג ופרק **יט**. שימו לב במיוחד לנקודות הבאות:

- א.** גורל ערי יהודה הבצורות: השוו פס' א' בפרקנו למל"ב **יח** פס' י"ג.
- ב.** תגובתו של חזקיהו: השוו פס' ב'-ח' בפרקנו למל"ב **יח** פס' י"ד-ט"ז.
- ג.** משלחת נציגיו של סנחריב: השוו פס' ט' בפרקנו למל"ב **יח** פס' י"ז.
- ד.** תגובת חזקיהו: השוו פס' כ' בפרקנו למל"ב **יט** פס' א'.

דברי הימים ב' לא-לב

ה. קראו את התיאור המופיע במל"ב יט פס' א'-ל"ד ושימו לב לרושם שנוצר בדה"י עקב להעדר תיאור זה.

ו. תיאור הנס: השוו פס' כ"א בפרקנו למל"ב יט פס' ל"ה.

הבדלים אלו משנים את מגמת הסיפור ומדגישים רעיונות ולקחים אחרים מאלו שנבעו מהסיפור במלכים. מהם לדעתכם המסרים המרכזיים המודגשים בדה"י?

3.

פס' א' פותח את סיפור מסע שנחריב ב"אחר הדברים והאמת האלה", אמירה המקשרת בין מעשיו הטובים של חזקיהו בפרקים הקודמים ובין מסע שנחריב.

א. מה הבעיה התיאולוגית המתעוררת מחיבור זה?

ב. עיינו ברד"ק, כיצד הוא עונה על הקושי?

רד"ק: אחרי הדברים והאמת האלה - חזקיהו ויהודה לשוב לעבודת אלוהי אמת בא עליהם שנחריב, כי אע"פ שחזקיהו היה לבו שלם, ביהודה היו דברים רעים ולא היה לבבם כולם שלם עם ה', כמו שאמר ישעיה הנביא בהרבה מתוכחות שאמר עליהם.

ג. האם יש לדעתכם מענה לבעיה זו בשינויים בין מלכים לדה"י?

4.

הטית מימי הגיחון ושינוי דרכי אספקת המים לירושלים מופיעים בפרקנו בפס' ב'-ד', ושוב בסיכום מלכות חזקיהו בפס' ל'.

מהו היחס לסתימת מימי הגיחון על ידי חזקיהו? השוו את הגמרא בפסחים נו ע"א ורש"י במקום, למדרש באבות דרבי נתן. היעזרו גם ברד"ק לפס' ל', מה הוא מוכיח מפשט הפסוק?

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב ד"ה יחזקיהו מלך

יחזקיהו מלך יהודה עשה ארבעה דברים והסכימה דעתו לדעת המקום.

גנז ספר רפואות והסכימה דעתו לדעת המקום.

כתת נחש הנחושת והסכימה דעתו לדעת המקום...

והסיר את הבמות והמזבחות והסכימה דעתו לדעת המקום...

סתם מי גיחון והסכימה דעתו לדעת המקום שנאמר "חזקיהו סתם את מוצא מימי גיחון העליון וישרם למטה מערבה לעיר דוד ויצלח יחזקיהו בכל מעשהו (דה"ב לב ל')

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נו עמוד א

תנו רבנן: ששה דברים עשה חזקיה המלך, על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

2

מתן ומתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sadie Rennet Women's Institute for Torah Studies

דברי הימים ב' לא-לב

גירר עצמות אביו על מטה של חבלים - והודו לו, כיתת נחש הנחשת - והודו לו, גנז ספר רפואות - והודו לו. ועל שלשה לא הודו לו: קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור - ולא הודו לו, סתם מי גיחון העליון - ולא הודו לו, עיבר ניסן בניסן - ולא הודו לו.

רש"י מסכת פסחים דף נו עמוד א... סתם מי גיחון - כדכתיב (דברי הימים ב לב) למען לא יבאו מלכי אשור וימצאו מים לשותות. ולא הודו לו - שהיה לו לבטוח בהקדוש ברוך הוא, שאמר (מלכים ב יט /ישעיהו לו/ז) וגנותי על העיר הזאת להושיעה.

רד"ק לפס' ל: ואני תמה ממה שארז"ל: סתם מי גיחון - ולא הודו לו, והנה כתיב למעלה "ויועץ עם שריו וגבוריו לסתום מימי המעינות" ובכלל שריו חכמי ישראל עמו, שכתוב שרי האלפים והם היו החכמים והשופטים. ובהגדה מצאתי: סתם מי גיחון - והסכימה דעתו לדעת המקום.

הרחבה: מפלת סנחריב בשערי ירושלים בשנת 701 לפנה"ס (קטע מתוך מאמרו של פרופ' אברהם גרוסמן)

לפני שסנחריב עלה עד ירושלים, היכו האשורים תוך דור אחד את כל המדינות באזור. בשנת 743 לפנה"ס כבש תגלת-פלאסר את אררט ואת המעצמות הצפוניות החזקות. עשר שנים מאוחר יותר, בשנת 733, כבש גם את ארם. בשנת 722 הוא עלה על שומרון, והגלה את עשרת השבטים שלנו. בשנת 712, הוא כבש את הפלשתים. בשנת 701 הוא כבש את צידון, ועלה על יהודה, כשבדרכו הכה ארבעים ושש ערים. כך הוא מספר באנאלים שלו, וחפירות ארכיאולוגיות מאשרות את עצמת המכה. באותה שנה העלה הקב"ה את המצרים לארץ ישראל במגמה לסייע ליהודה, וצפונית לאשדוד, באלתקה, נערך הקרב הגדול. המצרים נפלו, ויהודה חרבה. נותרה רק ציון כסוכה בכרם: "ארצכם שממה, עריכם שרפות אש... ונותרה בת ציון כסכה בכרם כמלונה במקשה כעיר נצורה" (ישעיהו א', ז-ח). למעלה מתשעים אחוז מתושבי יהודה כלו: "ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבער" (שם ו', יג). מי האמין, שלאחר שכל העולם הוכה ויהודה בתוכם, רק ירושלים תינצל: ויצא מלאך ה', ויכה במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף, וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים. ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב בנינוה (ישעיהו ל"ז, לו-לז).

חז"ל אומרים, שביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח, ואת סנחריב גוג ומגוג (סנהדרין צד ע"א). דברים אלה מובנים לאור העובדות ההיסטוריות. אין אנו שמים לב, עד כמה דברי חז"ל משקפים את המציאות הנוראה של אותם ימים. במאמרו כותב תדמור: "ברור היה לקדמונים, כפי שברור לנו, שבעטיו של אירוע זה, שכמעט אין לו אח ורע בתולדות היחסים שבין אשור לבין הממלכות המשועבדות לה, ניצלה יהודה מפני גורל אחותה, ממלכת ישראל, ומי יודע מה היו פני ההיסטוריה, אילו גלו בני יהודה ונטמעו באשור, כדרך שנטמעו בה בני עשרת השבטים".

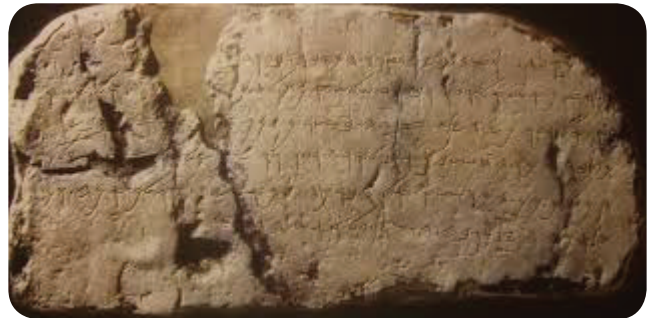
הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

דברי הימים ב' לא-לב

...ההיסטוריון היווני הרודוטוס שחי במאה החמישית לפני הספירה, כ-250 שנה אחרי האירוע, מספר שהוא שמע במצרים, כי עכברושים אכלו את כלי המלחמה של חיל סנחריב במלחמתם במצרים. ותדמור מסכם (שם, עמ' 80): "אפשר מאד, שהסיפור על מפלת סנחריב ובריחת חילו הגיע להרודוטוס בשעה שעבר במצרים או בפלשת. ואם כן, הרי הוא מעין פתרון קדום של חידה שלא נמצא לה הסבר". בן-סירא (המאה השלישית לפנה"ס) מספר על מלחמה זו: "וישמע בקול תפילתם, ויושיעם ביד ישעיהו, ויך במחנה אשור ויהומם במגפה" (מהד' סגל, פרק מח, עמ' שלג).

...ההצלה הפלאית של ירושלים השאירה רושם כביר על בני אותו הדור, יהודים ונכרים גם יחד. בספר דברי הימים מסופר על הרושם שעשה האירוע אפילו בבבל הרחוקה: "וכן במליצי שרי בבל המשלחים עליו לדרש המופת אשר היה בארץ" (דה"ב ל"ב, לא). בסדר עולם רבה אומרים חז"ל, שלאחר ההצלה הכבירה במפלת סנחריב, שחרר חזקיהו את השבויים המצריים, שסנחריב לקח בשבי זמן קצר קודם לכן. הם שבו למצרים ופרסמו את הנס. ומוסיפים חז"ל, שאז בנו מזבח לה' בערים מצריות, בבחינת "שמעו עמים ירגזון, חיל אחז ישבי פלשת" (שמות ט"ו, יד): "לאחר מפלתו של סנחריב [כרף] עמד חזקיהו ופטר את האוכלוסים שבאו עמו בקולרון, וקיבלו עליהם מלכות שמים" (סדר עולם רבה, מהד' רטנר, פרק כג, עמ' 104). הייתה זו בבואה, מיניאטורה, של ימות המשיח.

« כתובת נקבת השילוח - מפעל המים האדיר של חזקיהו

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555